

PRIČA O GENERACIJI PARAĆONSKIH GIMNAZIJALACA POSLE DRUGOG SVETSKOG RATA

Ovu priču posvećujem mojoj generaciji, učenika paraćinske gimnazije, koja je u teškim vremenima našla snagu da se uzdigne i da postanu ljudi poštovanja i zaslužnog secanja i ponoisa građana Paraćina

Naše detinjstvo u Paraćinu, bilo je detinjstvo u ruševinama. Gde god da se okreneš, djubre na ulicama, kuće trošne, ulice sa turskom kaldrmom. Rat je ostavio ožiljke na zemlji, ali i na ljudima. Mi, deca rođena u vihoru rata, ili pre njega naučili smo da od ničega pravimo igru. Naši autići bili su komadi drveta, lopte krpene, a igralište – svaki sokak pun prašine.

Iza rata bili smo neuhranjeni i mršavi. Roditelji su imali posao, ali su danima gradili i raščišćavali ruševine, s rukama žuljevitim i krvavim. Hrana je bila oskudna – na tačkice, u pekari sledovanje je bilo komad odvratne proje, a mleko se davalo samo deci. Svako jutro išli smo sa šerpama da dobijemo svoj deo. Kada je stigao paket iz UNRA, prvi put smo videli čokolade i limontus za limunadu. Nismo znali kako da ih koristimo, pa smo limontus lizali – jezik nam je goreo, ali niko se nije žalio. Taj sladak i gorući ukus bio je za nas mali raj u surovom vremenu.

Moj otac, kao udarnik sa najviše dobrovoljno odrađenih radnih sati na građevinama, dobio je pravo da kupi radio **Kosmaj**, prvi proizveden u Jugoslaviji. Kakva radost! Ceo kraj je stajao oko kutije koja je pričala, a koju nismo mogli da vidimo iznutra. Muzika – klasične pesme – izlazila je iz nevidljivog izvora. Po ceo dan smo sedeli i slušali, mi i komšije, diveći se čudnom čudu tehnologije koje nas je povezivalo sa svetom van naše mahale.

Loptu nismo imali, pa smo pravili krpenjaču od starih čarapa i krpa. Napunili bismo je što čvršće mogli i vezali kanapom. Igrali smo se sred ulice, jer saobraćaja skoro da nije bilo. Samo poneka volovska kola kamion bi prošao, pa bismo se razbežali. Golove smo pravili od kamenja ili cigli, a igra je trajala ceo dan – padali smo, smejali se, jurili krpenjaču i pravili spektakl od svake pobede. Iza nas je škripa pruge i dim fabrike bombona. Vozovi su prolazili, a mi smo jurili loptu i radovali svakoj sitnici.

Miša Glavca bio je pravi organizator među nama. U školi je smišljao lutriju – glavna nagrada bio je sat, ali niko ga nikada nije dobio. Kad bi izvlačio ceduljicu iz

njegovog kačketa, uvek bi bilo nešto drugo: dugme, ili igla pa stara olovka I slično... Ali i to nas je veselilo. Miša je imao i fudbalsku loptu, retku za naše vreme. Igrali smo na sat, plaćali mali iznos, ali gol je uvek bio pored njegove kapije. Kada bi ga tetka Lepa pozvala, morao je da ide i da uzme loptu, pa bi igra završavala. Osim toga, pozajmljivao nam je stripove – po dinar dnevno – i svaki strip bio je mala avantura. Njegove šale, igračke i smicalice činile su naš dan zanimljivim.

U našem kraju, pored mene, živeli su mnogi koji su kasnije postali ugledni ljudi: Radomir Rakić zvani Strina, kasnije doktor, dr. Mančić, kasnije zubar, Zvani Kića, DR. Ilić Hristivoje, Marko Krnja, koji je ćutao i slikao, Draško, Rade Ljubičić zvani Supe, i naravno ja – Mata Gaćan, globtroter po profesiji. Tu su bili i Miša Glavca, Dragutin Petrović, Čep, advokat, Sreja Obardović, ekonomista, Branko Kucina arhitekta Nikola Korbutovski, književnik, Dr. Stefanović I dr. Mica Vujasinović, zubar I mnogi drugi. Odrastali smo zajedno, učili, igrali se i delili životne trenutke, gradeći međusobno prijateljstvo i zajedništvo. Bilo nas je mnogo drugih koje nisam pomenuo I izvinjavam se svima koje nisam zaboravio, ali prostor mi ne dozvoljava dasva imena spomenem.

Naša gimnazija trajala je osam godina. Profesori, predratni studenti, preneli su nam znanje i strogo, ali pravedno oblikovali naše karaktere. Nismo ih oslovljavali sa „gospodine“, već sa „druže profesore“. To im nije baš bilo drago ali... Profesor francuskog, Vasić, znao je da nam zalemi po neki samar ako ne znamo lekciju. Vida Antonović predavala je latinski, a njena sestra Marija takođe je bila u školi. Matematičara smo zvali Bubolenje, celavog profesora koji je stalno ponavljao tu reč, a na njegov rođendan smo mu poklonili češalj. Bili su tu i filozof Ceda Jovanović, glumac u pozorištu, Djodjević Nada za srpski jezik i još mnogi, koji su nam gledali kroz prste i čak dopuštali šaptanje u učionici. Jednostavno sun as terali da postanemo akademci.

Kada se osvrnem, jasno vidim kako smo rasli – deca posleratnog vremena, učili smo, igrali se, pomagali jedni drugima i zajedno gradili svoj svet. Mnogi iz naše generacije, po završetku fakulteta, vratili su se i dali značajan doprinos razvoju Pracina, postajući ugledni i poštovani ljudi. Naša generacija se trudila i doprinosila koliko je mogla da život sugrađana učini boljim i lakšim, čak i u teškim vremenima. Svaka mala pobeda, svaka delića radosti koju smo unosili u ulice i škole, bila je deo tog doprinosa.

Poruka sledećim generacijama je jasna: učinite sve da vaš grad bude dobro mesto za život. Radite, učite, trudite se i čuvajte zajedništvo. Ako budete sledili ovaj put,

kao što je naša generacija pokušavala, vaš grad može biti mesto u kojem će svi živeti bolje

GENERACIJA TIŠINE, o kojoj se malo zna

Uvod

Izašli smo iz rata, iz siromaštva i gladi, u vreme kada je sve tek trebalo da se podigne iz ruševina. Život posle rata nije bio lak – gradili smo kuće, raščišćavali ulice, navikavali se na oskudicu i borili za svaki zalogaj. Ali baš iz tih teškoća nicala je snaga naše generacije. Naučili smo da delimo i radost i muku, da od ničega pravimo igru, da u zajedništvu tražimo snagu. Ovo je priča o tome kako smo rasli, učili i davali doprinos da naš grad bude bolje mesto za život.

Posleratno detinjstvo

Iza rata bili smo neuhranjeni i mršavi. Roditelji nisu imali posao, ali su danima gradili i raščišćavali ruševine, s rukama žuljevitim i krvavim. Hrana je bila oskudna – sledovanje u pekari bio je komad odvratne proje, a mleko se davalo samo deci. Svako jutro išli smo sa šerpama da dobijemo svoj deo.

Kada je stigao paket iz UNRA, prvi put smo videli čokolade i limontus za limunadu. Nismo znali kako se pravi napitak, pa smo limontus lizali – jezik nam je goreo, ali niko se nije žalio. Taj sladak i gorući ukus bio je mali raj u surovom vremenu.

Prvi radio – Kosmaj

Moj otac, kao udarnik sa najviše odrađenih radnih sati na građevinama, dobio je pravo da kupi radio **Kosmaj**, prvi proizveden u Jugoslaviji. Kakva radost! Ceo kraj je stajao oko kutije koja je pričala, a koju nismo mogli da vidimo iznutra. Muzika – klasika – izlazila je iz nevidljivog izvora. Po ceo dan smo sedeli i slušali, mi i komšije, diveći se tom čudu koje nas je povezivalo sa svetom van naše mahale.

Igre ulice i krpenjača

Loptu nismo imali, pa smo pravili krpenjaču od starih čarapa i krpa. Igrali smo se sred ulice, jer saobraćaja gotovo da nije bilo. Golove smo obeležavali ciglama, a igralište je bio prašnjav sokak pored pruge i fabrike bombona. Vozovi su prolazili, a mi smo jurili loptu i pravili spektakl od svake pobeđe.

Miša Glavca i školske smicalice

Miša Jovanović – Glavca bio je naš organizator i večiti zabavljač. U školi je smislio lutriju – glavna nagrada bio je sat, ali niko ga nikada nije dobio. Kad bi izvlačili, uvek bi iskočilo nešto drugo: dugme ili komadić papira.

Miša je imao i pravu fudbalsku loptu. Igrali smo na sat, plaćali sitniš, ali gol je uvek bio pored njegove kapije. Kada bi ga tetka Lepa pozvala, morao je da ide i da uzme loptu – i tada bi igra završavala. Takođe je pozajmljivao stripove – po jedan dinar dnevno – i svaki strip bio je nova avantura za nas.

Moji drugovi iz kraja

U mom kraju, pored pruge i fabrike bombona, rasli su mnogi dečaci koji će kasnije postati ugledni ljudi. Sa nama su se igrali, delili glad i igre, a kasnije su se vratili svom gradu kao obrazovani i priznati ljudi.

- **Radomir DR Rakić – Strina:** kasnije doktor.
- **Mančić:**DR stomatolog.
- **Kića, dr. Ilić Hristivoje:** lekar.
- **Miša Jovanović – Glavca:** advokat, večiti organizator igara.
- **Dragutin Petrović:** pravnik/advokat.
- **Sreja Obardović:** ekonomista.
- **Rade Ljubičić – Supe:** naš drug iz kraja.
- I ja, **Mata Gaćan – globtroter po profesiji**, koji danas svedoči o toj generaciji.

Miloš DR stefanovic-Stefta

Mijat dr Mijatovic

Pačatiz Zdravko-pravnik

Nikola Korbutovski – književnik

Svi mi zajedno rasli smo u skromnim uslovima, ali u tom siromaštvu kovali su se snovi.

Kasnije smo znanjem i radom doprinosili ne samo svom životu, već i životu celog grada.

A od ženskog sveta moram da se setim nekih

Jelic Afrodita,Simonović Julija,-Lula,Ljilja Baletić,Šćepanovic Koviljka,Svetlana Rakić,

Gimnazija i profesori

Posle četiri osnovne škole, gimnazija je trajala osam godina. Profesori, predratni studenti, prenosili su nam znanje strogo, ali pravedno. Nismo ih oslovljavali sa „gospodine“, već sa „druže profesore“.

Profesor francuskog Vasić znao je da zalepi šamar ako ne znamo lekciju. Vida Antonović predavala je latinski, a njena sestra Marija takođe je bila profesor. Matematičara smo zvali **Bubolenje**, jer je stalno to ponavljao. Bio je ćelav, pa smo mu za rođendan poklonili češalj.

Filozof Čeda Jovanović bio je i glumac u pozorištu, a Djodjević Nada predavala je srpski. Bilo ih je još mnogo – strogi i blagi, ali uvek naši, jer su nam dozvoljavali i šaptanje, kao da su znali koliko nam je znanje bilo dragoceno.

Mladost i prve ljubavi

Osim škole i knjiga, u tim godinama počeli smo da otkrivamo i prve mladalačke ljubavi. Naši sastanci najčešće su bili u gradskom parku ili pored stare vodenice, a glavno mesto okupljanja bile su **tri topole pored reke Crmice**. Tu su se rađale simpatije, prvi pogledi i prvi poljupci – stidljivi i nespreni, ali nezaboravni.

Svako veče izlazili smo u centar grada, na takozvano **korzo**. Šetali smo sat ili dva, zajedno momci i devojke, razmenjivali osmehe i poglede, a sa korza bismo se u parovima uputili ka parku ili pod tri topole. Toma, sin bankara, zabavljao se sa ćerkom profesora Jovanovića, i svi smo ih krišom posmatrali, učeći kako izgleda prava ljubav.

Subotom smo imali igranke u školi. Svirao je orkestar braće Stojković, a dodatno je trubom uveseljavao mlađi Golub. To su bila veče puna radosti i muzike, a mi smo satima igrali i smejali se. Među našim devojkaama bila je i **Lula**, u koju je bilo zaljubljeno pola gimnazije, ali se ona udala za Dalmatinca koji je služio vojsku u Paraćinu.

Bilo je i stvari koje su nam bile zabranjene. Profesori su strogo pazili da posle osam uveče ne budemo na ulici. Posebno je bilo zabranjeno odlaziti u bilijar salu, koja je uvek bila zadimljena. Mi bismo provodili vreme gledajući **Pulju** kako vešto igra karambole, iako nismo smeli da igramo sami.

Uprkos svemu, mi nismo imali međusobne nesporazume. Nismo se tukli ni svađali. Ako nekog nisi simpatisao, jednostavno se nisi družio s njim, ali nikada nije bilo mržnje ni podmetanja. Rasli smo u vremenu siromaštva, ali smo zato imali **bogatstvo drugarstva** – naviku da poštujemo jedni druge i živimo u miru, što nam je ostalo i kasnije u životu.

Zajedništvo i poruka budućim generacijama

Kada se osvrnem, jasno vidim kako smo rasli – deca posleratnog vremena, učili smo, igrali se, pomagali jedni drugima i zajedno gradili svoj svet. Mnogi iz naše generacije, po završetku fakulteta, vratili su se i dali značajan doprinos razvoju Pracina, postajući ugledni i poštovani ljudi.